PUBLIEKE DAMES IN EEN PUBLIEK DEBAT
De geschiedenis van Campo Alegre op Aruba, 1950-1957.
Luc Alofs

Eerder verschenen in 1993 G. Bossers, A. Ringeling en M. Tratnik (red.) (1993*): 'Cinco Aña na Caminda': Opstellen aangeboden ter gelegenheid van het eerste lustrum van de Universiteit van Aruba.* Oranjestad, Universiteit van Aruba.

Inleiding
Op 18 juni 1951 stond het zelfs in "Time": ongeveer 3000 Arubaanse huisvrouwen protesteerden tegen de komst van een bordeel op Aruba. J.M. Debrot, eigenaar van het wereldse hotel "Hija del Dia", alwaar publieke dames hun onderkomen hadden, was een terrein toegewezen voor de bouw van een bordeel. In de hoop de wildgroei in de prostitutie onder controle te krijgen wilde de regering in navolging van Curaçao op Aruba een "Campo Alegre" toelaten. Massale protesten van abolitionisten (m/v) en een publiek debat tussen bevolking en bestuurders leidden er echter toe dat het plan geen doorgang vond.

Hoe Curaçao in 1949 Campo Alegre kreeg kwam ter sprake in een artikel van Martin in de bundel Koperen Polyfonie. Waarom er op Aruba geen Campo Alegre kwam bekijken we in dit artikel. Aan de hand van een krantenoverzicht aanwezig op de Biblioteca Nacional volgen we het verloop van het conflict, de argumenten over en weer en de sociaal-politieke verhoudingen die de uitkomst ervan bepaalden.

Campo Alegre op Curaçao
Sinds de vestiging van de olieindustrie en daarmee de komst van duizenden ongehuwde oliearbeiders en zeelieden bloeide op Curaçao de prostitutie op. Cabarets en koffiehuizen waren dekmantel voor bordelen waar overwegend buitenlandse vrouwen van de liefde leefden. Sinds 1934 trachtte de Gouverneur de prostitutie een halt toe te roepen. Hiertoe verscherpte hij de naleving van de bestaande prostitutiewetgeving. Het "tippel- en vigileerverbod" (Algemene Politiekeur 1917, art. 4) verbood straatprostitutie; artikel 244 van het Wetboek van Strafrecht verbood openbare schennis der eerbaarheid; artikel 451 het beroep van souteneur. In 1934 instigeerde de Gouverneur naleving van artikel 259. Deze verbood het exploiteren van bordelen. In 1936 staakte de Gouverneur ook de toelating van buitenlandse vrouwen die in zogenaamde vergunnings- en verloflocaliteiten werk zochten. Dit had een toeneming van de inlandse prostitutie en het aantal zedendelicten tot gevolg. Hierop trok de Gouverneur zijn abolitiebeleid in en zocht hij zijn toevlucht tot regulering van het vraagstuk[1].

De prostitutie verdween niet van het eiland, maar verschoof van pseudo-bordelen naar "hotels" te Punda en "gedoogzônes" in de omgeving. Prostituees, doorgaans afkomstig uit Venezuela, Colombia en Santo Domingo, kwamen als toeriste naar Curaçao. Na medische keuring werden zij voor perioden van twee weken of langer toegelaten. Zij namen hun intrek in de hotels te Punda alwaar zij van klandizie verzekerd waren. Wegens het bordeelverbod waren de dames aangewezen op de hulp van taxi-chauffeurs, die soms ook als souteneur optraden. Men reed een wagen vol klanten naar de gedoogzones te Marie Pompoen en Ararat. Daar werden de zaken in de openlucht afgehandeld. Nieuwsgierige toeschouwers konden daarop vrijelijk toezien.

Tijdens de oorlogsjaren groeide de prostitutie als gevolg van de toenemende activiteiten

---

1 Beurs- en Nieuwsberichten (voortaan: Beurs) 30-5-1951; Amigoe di Curaçao (voortaan Amigoe) 4-6-1951; Martin, U.C.H. Hoe 'Campo Alegre' ontstond. in: Koperen Polyfonie, pp. 30-42. Curaçao, Universiteit van de Nederlandse Antillen.

bij de Shell en de stijging van het aantal zeelieden en buitenlandse militairen. In 1942 werd daarom een commissie in het leven geroepen, die oplossingen voor de prostitutie in Punda en bij het arbeiderskamp te Suffisant en de prostituering door "inheemse" vrouwen moest aandragen. De commissie onder voorzitterschap van L.C. Kwartsz -de latere gezaghebber van Aruba- formuleerde diverse voorstellen. Na lang aarzelen koos men voor regulering van het vraagstuk door middel van de oprichting van een "Campo Alegre". In 1949 werd Campo veilig en ver weg aan de noordkust bij Hato neergezet. Het kreeg vrijstelling van het bordeelverbod en zelfs een drankvergunning.

Prostitutie op Aruba

Sinds de komst van de Lago in 1924 kende Aruba ook een prostitutieprobleem. In een anoniem verslag lezen we over de gang van zaken in 1951. Vrouwen uit de omringende landen oefenden hun beroep in San Nicolas uit. Nabij de hoofdpoort van de Lago lag het twee verdiepingen tellende gebouw alwaar dhr. J.M. Debrot zijn hotel "Hija del Dia" beheerde. In en rond dit hotel wachtten de prostituees hun klanten op. Hija del Dia -en later ook hotel Hollywood ([2])- hadden uiteraard geen bordeelvergunning en ook hier was men aangewezen op de hulp van taxichauffeurs. Deze brachten de dames en hun heren naar de gedoogzones, waarvan de voornaamste waren te Juano Morto en het strand Smal, bij de toenmalige vuilverbranding ([3]). Volgens het verslag verbleven er op Aruba ongeveer 60 buitenlandse en 70 Antilliaanse en Arubaanse hoertjes. Evenals in Punda was de situatie rond Hija del Dia een doorn in het oog van menig burger. De hygiënische omstandigheden waren slecht en de verspreiding van geslachtsziekten viel niet te beheersen. Uiteraard kon de politie de openbare orde geenszins handhaven.

De prostitutie was reeds lange tijd een zorg voor het bestuur. In 1942 wilde gezaghebber Wagemaker veldwachters inzetten om de prostitutie nabij "de sportvelden bij Savaneta" te bestrijden ([4]). In 1948 repte Henny Eman in de Staten over de ontoelaatbare toestanden rond de prostitutie op het eiland. Twee jaar later werd het vraagstuk een publieke aangelegenheid. In september 1950 bleek dat het College van Algemeen Bestuur, waarvan de Arubaanse gezaghebber L.C. Kwartsz voorzitter was, van plan was om in te grijpen. De regering had dezelfde maatregelen als op Curaçao in gedachten. Ook Aruba zou een Campo krijgen en wel even ten noorden van Standardville, San Nicolas. Hierop ontketende zich een strijd tussen voorstanders van een reguleringsbeleid en fervente abolitionisten. De geestelijkheid kwam in actie. Samen met de hoofden van de katholieke scholen, de RK-mannen- en vrouwenbonden en de leiding van de padvinderij protesteerden zij tegen de plannen. Klaarblijkelijk met succes, want het voornemen vond geen doorgang ([5]).

Maart 1951 bleek echter dat de nieuwe regering wederom plannen voor een Campo had. De regering-Da Costa Gomez, waarvan W.F.M. Lampe (AVP) als lid van de Regeringsraad belast met Justitie verantwoordelijk was voor de prostitutieproblematiek, wilde een "appartment building" laten bouwen te Juana Morto. Opnieuw volgde heftig protest waarbij katholieke vrouwenorganisaties en de geestelijkheid vooropliepen. Bij inspectie van mogelijke locaties voor het kamp maakten huisvrouwen uit Juana Morto gezaghebber Kwartsz duidelijk dat zij noch in hun district noch elders op Aruba een bordeel wensten ([6]). Tussen de RK Vrouwenbond

---

2 Amigoe 5-5-1952.

3 Ter hoogte van het RK-kerkhof te Zeewijk.

4 Notulen Raad van Politie 20-10-1942.

5 Amigoe 14-6-1951.

6 Anoniem verslag: 1.

en Kwartsz ontspon zich een discussie. De gezaghebber pleitte voor een Campo naar Curaçaos voorbeeld. De vrouwenbond hekelde alle beleid dat door regulering prostitutie oogluikend toeliet, stelde dat een Campo "ontucht" zou tolereren en prostitutie door inheemse vrouwen niet zou verhinderen. De bond wilde evaluatie van het Campo-experiment op Curaçao en liefst een abolitiebeleid in de trant van 1934-36 invoeren ([7]). Zestien geestelijken van de belangrijke confessies richtten een protest tot de regering en zonden kopieën naar de Verenigde Naties, de kranten en de belangrijkste politieke en bestuurlijke instanties in Nederland en Curaçao. Zij beriepen zich op artikel 452 dat het beroep van bordeelhouder verbood en een artikel dat het bevorderen van ontucht als misdrijf aanmerkte ([8]).

Ook Apostolisch Vicaris (lees: Bisschop) Van der Veen Zeppenveldt schreef de regeringsraad. Onder verwijzing naar het prostitutierapport uit 1942 stelde hij dat de situatie op Aruba anno 1951 niet dezelfde was als destijds op Curaçao. Voorts verbood de wet prostitutie; was de sanering van Punda geen succes geworden; was het gevaar voor besmetting van geslachtsziekten niet bezworen en bovendien had Campo-Curaçao "de aantrekkingskracht van het Kwaad vergroot". Mede gezien de protesten op Aruba wees hij het bordeelplan af. Wel pleitte hij voor de instelling van een commissie ter onderzoek van de situatie in San Nicolas ([9]).

De Regeringsraad nam het verzoekschrift ter kennisgeving aan en op 16 mei tekende waarnemend Gouverneur Jas -tevens voorzitter van het Hof van Justitie- het landsbesluit waarbij aan Pereira en J.M. Debrot en co. NV een terrein van 17.000 m2 op Juana Morto verpacht werd alwaar zij de exploitatie van het "appartment building" ter hand zou nemen. Mogelijk in verband met de naderende (eerste) eilandsraadverkiezingen van 4 juni 1951 werd het besluit niet direct openbaar gemaakt. Toen in de laatste dagen van mei op Aruba het gerucht ging dat het contract met Debrot reeds was getekend verhevigde het protest ([10]).

Lanta, Demonstra, Evita!

Op 28 mei organiseerden Arubaanse tegenstandsters zich onder leiding van de populaire Curaçaose kapelaan Dr. Amado Römer. Zij troffen voorbereidingen voor demonstraties en er werden pamfletten aangemaakt ([11]). Vermoedelijk die avond werd de Commissie van Protest opgericht waarvan mevr. Clara Villalba voorzitster en mevr. Marianita Chong secretaris werden. 29 mei hielden 700 à 800 vrouwen een protestvergadering in San Nicolas ([12]). De volgende dag demonstreerden maar liefst 2800 vrouwen van alle delen van Aruba in Oranjestad. Men trok met borden, banieren en luidsprekers van theater De Veer naar het kantoor van de gezaghebber en deelde pamfletten uit met opschriften als:

> "SENORA, GOBIERNO KIER BUSCA OTRO 'HOGAR' PA BO ESPOSO..! NUNCA.. HAMAS... NO PERMITI TAL ABUSO...! LANTA... DEMONSTRA.... EVITA....." en "GOBIERNO TA ORGANISA INMORALIDAD!".

Aan waarnemend-gezaghebber Hessling (Kwartsz zat in Nederland) werden 1200 petities aangeboden waarin de vrouwen aandrongen op "strikte handhaving van de Curaçaose wetten

---

7 Amigoe 6-4-1951; 14-6-1951; Beurs 6-4-1951; 18-4-1951.

8 Arubaansche Courant, zonder datum.

9 Krantenknipsel, 26-5-1951. In het onderzoeksmateriaal werd de krant van een aantal knipsel niet vermeld.

10 Amigoe 26-5-1951; 28-5-1951; 29-5-1951.

11 De Linie 15-6-1951.

12 Krantenknipsel, 14-6-1951.

inzake prostitutie" en het instellen van een adviescommissie bestaande uit geestelijkheid, burgerij en politie. Telegrammen met soortgelijke strekking werden verzonden naar Koningin Juliana en de Gouverneur ([13]).

De katholieke geestelijken verzekerden die zondag in hun preken zich tegen Campo te zullen blijven verzetten ([14]). Pastoor Frunt van San Nicolas zond verslagen van de gebeurtenissen naar kranten, de regering, de Raad van State en de Hoge Raad in Nederland ([15]). Volgens het katholieke dagblad Amigoe had de regering het bordeelbesluit geheimgehouden om te voorkomen dat het een verkiezingsitem werd, dat de verkiezingscampagne van de AVP werd gefinancierd door Debrot en zelfs dat Eman mogelijk aandeelhouder van de omstreden Debrot NV was ([16]). De Commissie van Protest zond 6 juni een brief naar de nieuwe, juist arriverende Gouverneur Struycken. Zij stelden hem op de hoogte van het verloop van het conflict en protesteerden tegen toelating van het bordeel ([17].)

De meer liberale Beurs- en Nieuwsberichten koos de zijde van de regering: de situatie was onhoudbaar en er moesten maatregelen worden genomen. Een bordeel was de minst kwade der mogelijkheden. De Beurs argumenteerde dat het Kwaad niet kon worden verdreven; men kon slechts proberen het te beteugelen ([18]). Deze stellingneming leverde talrijke ingezonden brieven van abolitionisten op: lezers bepleitten uitzetting van de buitenlandse vrouwen, arrestatie van bordeelexploitanten en intensieve politie-surveillance. Een brievenschrijver pleitte voor een Campo op Aruba, maar wel op de top van de Hooiberg ([19]).

De protesten bleven niet zonder effect. Na interpellatie door statenlid F.B. Tromp, de latere Gouverneur van Aruba, werd het Campo-besluit in de Statenvergadering van 1 juni onder vuur genomen. Namens de christelijke Union Nacional Arubano (UNA-I) en samen met de Curaçaose KVP-ers statenlid Merkos en statenvoorzitter I.C. Debrot viel Tromp het regeringsbeleid aan. Op grond van het gebod "Ge zult geen overspel plegen", het onwettelijk karakter en de massale protesten uit de samenleving wilde hij een onmiddellijke stop op de toelating van prostituees. De KVP stond voor een dilemma: men was tegen regulering, maar KVP-minister Plantz van financiën was verantwoordelijk voor het verpachten van land voor het bordeel en had dus een bijdrage aan het besluit geleverd. I.C. Debrot beriep zich onder meer op de "Internationale Regeling tot bestrijding van de zgn handel in vrouwen en meisjes" en "Het verdrag van Genève" van 11-10-1933 nopens de bestrijding van de handel in vrouwen. Campo zou een kortzichtige poging zijn om het probleem door *"een pennestreek"* op te lossen. De conservatieve coalitiepartner COP had eveneens problemen met het kabinetsbesluit ([20]). Vooral de grote regeringspartijen NVP en AVP kregen het zwaar te verduren. Gerharts (Bonaire-PBU) stelde dat Eman op 13 november 1950 voor regulering had gepleit. Eman beweerde het tegendeel en gaf aan vernietiging van het landsbesluit voor te staan. Goslinga (NVP) verdedigde het regeringsbeleid en maakte een rigoureus onderscheid tussen de morele verantwoordelijkheid van de kerken en de wettelijke verantwoordelijkheid van de regering om toe te zien op de handhaving van de openbare orde. De positie van de katholieke kerk relativeerde hij door erop te wijzen dat prostitutie zelfs in het oude testament voorkwam en dat -ofschoon de stem van de kerken eensluidend was- de Bisschop zich niet als de enige kerkelijke hoeder der zeden mocht

---

13 Amigoe 1-6-1951; krantenknipsel, 14-6-1951.
14 Amigoe 26-5-1951.
15 De Linie 15-6-1951.
16 Amigoe 29-5-1951; De Linie 15-6-1951.
17 Krantenknipsel, 14-6-1951.
18 Beurs 30-5-1951.
19 Beurs 6-6-1951.
20 Amigoe 1-6-1951; De Linie 15-6-1951.

opwerpen ([21]).

Da Costa Gomez antwoordde dat inmiddels een onafhankelijke onderzoekscommissie was ingesteld. Deze moest de landsregering inlichten over de prostitutie op Aruba, in het bijzonder te San Nicolas, en van advies dienen omtrent het bestrijden ervan. Ook ontkende Da Costa Gomez dat een bordeelvergunning was afgegeven en dat de Pereira-Debrot NV was opgericht ([22]). Eman zag toe hoe het beleid van zijn minister Lampe in slechte aarde viel. Daarop kwam hij met een pamflet waarin hij stelde tegenstander van het Campo te zijn en dat hij slechts voor een "onschuldig cabaret" was geweest ([23]). Ook vroeg hij herbehandeling van de kwestie in de Staten op 14 juni aan. Ditmaal schaarde Eman zich achter de abolitionisten, zelfs een onderzoekscommissie achtte hij niet nodig. Lampe zegde toe dat de Regeringsraad het rapport van de commissie zou afwachten en dat tot die tijd het politietoezicht in San Nicolas zou worden verscherpt ([24]).

Op Aruba werd de commissie met gemengde gevoelens ontvangen. De Amigoe sprak van een "doekje voor het bloeden". Over de samenstelling was men niet tevreden. Er zaten weliswaar vertegenwoordigers van kerk en politie in, maar het niet opnemen van een lid van de vrouwenbond werd afgekeurd[25]. Een arts weersprak dat een reguleringsbeleid op medische gronden verdedigbaar was. Ondanks voorbehoedmiddelen leidde prostitutie weldegelijk tot verspreiding van geslachtsziekten ([26]). Niet alleen de Regeringsraad kwam tot inkeer. Vooruitlopend op het rapport van de commissie en verdere maatregelen van de regering nam de nieuwe waarnemend gezaghebber Jas, voormalig waarnemend Gouverneur en president van het Hof van Justitie, op 19 juni buiten medeweten van de landsregering maatregelen. Op basis van een omstreden interpretatie van de Interimregeling, die sinds 7 februari van kracht was, het wetboek van strafrecht en uiteindelijk op "de absolute geboden, waarvan het wetboek van strafrecht slechts een weerspiegeling is" achtte Jas zich juridisch bevoegd en moreel verplicht in te grijpen. Jas weigerde de prostitutie te reguleren. Hij zou noch een Campo, noch nieuwe prostituees toelaten en hij weigerde lopende vergunningen te verlengen. Het na de verkiezingen te vormen eilandsbestuur moest definitieve oplossingen vinden ([27]).

Noodmaatregelen

Jas' uitspraken lokten uiteenlopende reacties uit. De Amigoe wees erop dat Jas als Gouverneur en president van het Hof zijn handtekening had gezet waardoor Campo werd toegestaan, maar loofde zijn moedige optreden ([28]). De Commissie van Protest schreef een opgetogen dankwoord ([29]) en riep de vrouwen van Curaçao op ook in actie te komen ([30]). Dit had tot gevolg dat op Curaçao 2.146 vrouwen in het geweer kwamen om het prostitutiebeleid te wijzigen ([31]). Een

21 Amigoe 4-6-1951.
22 Amigoe 4-6-1951.
23 Pamflet van 7-4-1951.
24 Amigoe 15-6-1951; Beurs 15-6-1951.
25 Amigoe 22-6-1951.
26 Amigoe 28-6-1951.
27 Beurs 20-6-1951; Amigoe 27-6-1951.
28 Amigoe 21-6-1951.
29 Brief van 23-6-1951.
30 Pamflet van 26-6-1951.
31 Brief van 10-6-1951. Zij stuurden een verklaring naar de regering die stelde dat ook op Curaçao een commissie maatregelen moest ontwerpen om de prostitutie te stoppen. Toen hierop geen reactie kwam herhaalden zij 10 augustus, 14 september en 12 oktober tevergeefs hun verzoek (Amigoe 28-8 en 6-12-1951).

andere reactie in dit mogelijk eerste competentieconflict tussen de landsregering en het eilandgebied Aruba kwam van de regering. Lampe deed Jas' maatregelen teniet en kwam met nieuwe. Deze zouden 17 juni gedateerd zijn, maar hadden Aruba nog niet bereikt doordat ze de ambtelijke molen nog moesten passeren ([32]). Jas erkende dat hij zijn bevoegdheden had overschreden en zijn maatregelen inmiddels overbodig waren ([33]). Lampe's geïmproviseerde maatregelen waren abolitionistisch van aard, maar minder radicaal dan die van Jas. Nieuwe prostituees werden weliswaar niet toegelaten, maar de aanwezige prostituees kwamen nog enige tijd voor verlenging van hun verblijfsvergunning in aanmerking. Binnenlandse (Antilliaanse) prostituees zouden niet meer worden geregistreerd.

Infectieziekten als gonorroe en syfilis waren reële gevaren voor de volksgezondheid. De regering kondigde in september medische maatregelen aan. Voortaan zouden prostituees naast de wekelijkse controle bij aankomst een penicilline-injectie krijgen waardoor het besmettingsgevaar zou verminderen ([34]). Het protestcomité bestreed de effectiviteit van deze maatregel pas in december. De hoge frequentie van het geslachtsverkeer, de incubatietijd die snelle diagnostisering onmogelijk maakte en het feit dat penicilline geen immuniteit teweegbracht overtuigde de abolutionisten ervan dat penicilline geen oplossing bood. Ook wierp het comité tegen dat sprake was van een ethisch en niet van een medisch probleem ([35]).

Voor het eerst wierpen zich ook niet-politieke voorstanders van de toelating van buitenlandse prostituees op. In september verzochten 30 zakenlieden uit San Nicolas opnieuw buitenlandse vrouwen toe te laten. De Amigoe verweet de handelslieden slechts aan het eigen geldelijk belang te denken ([36]). Vervolgens verdween de kwestie enige tijd uit het centrum van de belangstelling. In november, kort voor de bekendmaking van de resultaten van de onderzoekscommissie leefde ze weer op. De vrouwenbonden "San Nicolas" en "Unitas Playa" waren bevreesd dat de commissie voor een Campo zou pleiten. De situatie in San Nicolas was echter inmiddels rustig en de openluchtprostitutie was verdwenen. Hiermee achtten zij het welslagen van het abolitiebeleid bewezen ([37]). De Commissie van Protest stelde in kranten en pamfletten dat toelating van prostitutie tegen Gods wil was. Onder verwijzing naar "Romeinen: 13" stelden zij dat er geen ander gezag was dan dat van God en dat een christelijk volk recht had op christelijke maatregelen. Prostitutie was in strijd met het wetboek van strafrecht en tolereren stond gelijk aan het bevorderen van ontucht. Men hekelde voorts het feit dat de commissie geheimzinnig had gewerkt en dat het rapport niet openbaar was ofschoon het al weken klaar zou zijn ([38]).

De vrees voor reguleringsvoorstellen bleek gegrond. De Amigoe besprak op 3 december het rapport van de Campo-commissie. Na vijf vergaderingen, waarvan vier gehouden op Curaçao, kwam men tot de conclusie dat onmiddellijke bestrijding van de prostitutie te San Nicolas voor handhaving van de openbare orde noodzakelijk was. Op korte termijn moesten hiertoe buitenlandse prostituees worden toegelaten tot een maximumaantal van 50. Zij moesten worden gehuisvest in de bestaande "hotels", alwaar zij mannen zouden mogen ontvangen. De hotel-bordelen zouden geen attracties mogen organiseren of reclame maken en moesten als opschrift dragen: "Center of Prostitution". Dronkenschap en de aanwezigheid van minderjarigen dienden

32 Beurs 23-6-1951; Amigoe 16-6-1951.
33 Beurs 25-6-1951; Amigoe 27-6-1951.
34 Beurs 7-9-1951.
35 Beurs 13-12-1951.
36 Amigoe 8-9-1951.
37 Beurs 13-11-1951.
38 Amigoe 21-11-1951; Beurs 19, 26 en 27-11-1951; pamflet 'Comité Contra Campo Alegre' van 23-11-1951.

verboden te worden. Het tippelverbod moest worden gehandhaafd en er moest politietoezicht komen om clandestiene prostitutie tegen te gaan. Voor Curaçao raadde commissie handhaving van de kazernering in Campo aan onder verscherpte voorwaarden. De commissie erkende dat zij door de "nood der tijden niet aan alle morele en ethische beginselen had kunnen voldoen". Een minderheidsnota van Pater Hulsman pleitte voor handhaving van de abolitieregels op Aruba ([39]).

Op 2 januari 1952 vocht de protestcommissie het rapport aan: de commissie had de prostitutie afgedaan als politioneel probleem en was in ethisch opzicht in gebreke gebleven. Reglementeren bleef tolereren! Bovendien was men eraan voorbijgegaan dat de politie wegens personeelsgebrek niet in staat was de toezichthoudende taak uit te voeren ([40]). De Amigoe noemde de aanbevelingen "hopeloos ontoereikend" ([41]). Opnieuw kwam er een reactie van voorstanders van het bordeel. Onder de naam "Jan Pueblo, Comité Pro Cultura" werden pamfletten rondgedeeld die pleitten voor de toelating van prostituees. De Amigoe, de RK Mannenbonden van Oranjestad en San Nicolas, de RK Onderwijzersbond en de RK Verkennerij vatten dit op als een belediging van de Arubaanse mannen ([42]).

Wellicht dankzij de hernieuwde acties van abolitionisten vonden de commissievoorstellen geen doorgang en werd de bestaande regelgeving zowel op Aruba als op Curaçao gehandhaafd. Op 24 april 1952 sprak minister Lampe zich uit over de kwestie. Hij stelde dat de situatie op Aruba "min of meer bevroren" was, dat alle buitenlandse prostituées inmiddels waren verwijderd en dat zijn maatregelen van 1951 van kracht bleven. Gezaghebber Kwartsz rapporteerde maandelijks over de situatie in San Nicolas. Ofschoon deze de toestand niet gunstig beoordeelde stelde Lampe dat men in de afwachtende houding zou volharden om te zijner tijd maatregelen te nemen. Welke hem voor ogen stonden vermeldde hij niet ([43]). Het vrouwenfront concludeerde dat de regering nog altijd naar een Campo streefde. Zij bestreden Kwartsz' observaties dat de inheemse prostitutie was gestegen en dat sprake was van prostituering door minderjarigen ([44]).

Aan het abolitionisme op Aruba werd aldus vastgehouden. Na vragen van statenlid I.C. Debrot stelde waarnemend minister-president Van der Meer in 1955 dat abolitie niet tot vermindering van de prostitutie had geleid en dat de prostitutie door Arubaansen en migrantes van de andere Nederlandse Antillen was gestegen:

> "De thans ongeveer 4-jarige ervaring met het abolitionisme op Aruba heeft dezerzijds oordeel duidelijk uitgewezen, dat de met het abolitionisme verbonden sluik-prostitutie een zeer ongewenste situatie in de hand heeft gewerkt".

Op Curaçao werd vastgehouden aan regulering middels kazernering in Campo. Hierdoor, zo oordeelde Van der Meer, was de openluchtprostitutie uitgeroeid en was de stad gesaneerd, zonder dat aantoonbaar daardoor de criminaliteit was gestegen ([45]).

Nagekomen berichten

De laatste berichten rond de prostitutiekwestie dateren van 1957. In februari ontkende het PPA-bestuurscollege het gerucht dat er opnieuw buitenlandse prostituees werden binnengehaald ([46]). Twee maanden later constateerden abolitionisten dat "toerista's" toch weer oogluikend werden

---

39 Amigoe 3-12 en 20-12-1951; Beurs 20-12-1951.
40 Amigoe 2-1-1952.
41 Amigoe 4-12 en 20-12-1951.
42 Pamflet Comité Pro Cultura zonder datum; Amigoe 7-12-1951.
43 Amigoe 25-4-1952.
44 Amigoe 5-5-1952.
45 Beurs 19-11-1955.
46 Amigoe 6-2-1957.

toegelaten. Opnieuw ontspon zich een publiek debat omtrent de publieke dames waarin abolitionisten het opnamen tegen bestuurders, die meer heil zagen in regulering ([47]). De Stichting Geestelijke Gezondheid protesteerde tegen de komst van de hoeren en verzocht om een "Permanente Commissie Vraagstuk Prostitutie", waarin vertegenwoordigers van alle maatschappelijke groeperingen samen maatregelen moesten ontwerpen om deze in goede banen te leiden ([48]). Priesters wijdden preken aan de komst van buitenlandse prostituees en voerde besprekingen met waarnemend gezaghebber P. (Fichi) Croes ([49]). I.C. Debrot stelde nogmaals kritische vragen in de Staten, hetgeen hem adhesiebetuigingen van het Centro Apostolico Arubano en 270 burgers opleverde ([50]). In de Arubaanse Courant verschenen ingezonden brieven om de ontwikkelingen aan de kaak te stellen ([51]). De Beurs stelde zich opnieuw op achter kazernering ([52]).

Over het verdere verloop van deze fase van het debat verschaffen de beschikbare gegevens geen duidelijkheid. Een oudere informant vertelde echter:

> "Ach ja, ze hebben een paar keer geprobeerd om dat allemaal te verbieden, maar dat lukte toch niet. Je kon die buitenlandse vrouwen wel het land uitzetten, maar dan nog. De eigenaars van bars en hotels en weet ik wat, die hadden toch recht op een paar werkneemsters? Als ze er daar allemaal één of twee van hadden dat had je toch een stuk of twintig hoertjes bij elkaar. Daar kon niemand wat tegen doen. En ze waren er ook wel in de stad hoor". ..... "Dat het alleen in de mondi gebeurde? Welnee, overal. Al die bars hadden er wel een kamertje voor. Geloof me, geen regering die dat kon tegenhouden. Ook niet op Curaçao, daar heb ik in die jaren ook gewerkt, had je ze. En niet alleen in Campo, net zo goed zag je ze in de binnenstad."

Over argumenten, de bijbel, de wet en de politiek

In het prostitutiedebat van de jaren vijftig bestonden twee kampen: de abolitionisten en de voorstanders van een reguleringsbeleid. De eerste groep bestond overwegend uit kerkelijk gebonden belangengroepen en individuen en het katholieke dagblad Amigoe. De tweede uit niet-confessionele bestuurders en politici, het meer liberale dagblad de Beurs- en Nieuwsberichten en een groep handelaren uit San Nicolas. Beide partijen hanteerden een beperkt aantal argumenten. Deze waren van juridische, pragmatische, medische en ethisch-religieuze aard. Tijdens het debat bestreed men elkaars argumenten door deze te weerspreken of te overtroeven. We becommentariëren de voornaamste argumenten.

Juridische argumenten vonden hun basis in de wetgeving die het houden van bordelen, tippelen en het bevorderen van ontucht door derden onwettig verklaarden. De wetgeving had een abolitionistische strekking en de tegenstanders van Campo vielen veelvuldig terug op dit argument. Voorstanders hadden overwegend pragmatische tegenargumenten. Men moest uitzonderingen in de wetgeving creëren en de Campo's vrijstelling van het bordeelverbod verlenen. De uitzondering diende gemaakt te worden om de regel te kunnen bevestigen.

Ten aanzien van de openbare orde kwamen de voorstanders met pragmatische argumenten. De overheid moest deze handhaven en een abolitiebeleid zou dit niet garanderen. De Beurs verdedigde het regeringsbeleid: Het Kwaad kon niet de wereld, maar wel San Nicolas uit worden geholpen, zoals het beleid op Curaçao had uitgewezen. Tegenstanders hadden twee

---

47 Krantenknipsel, 17-5-1957.
48 Amigoe 17-5-1957.
49 Amigoe 18-5-1957.
50 Amigoe 17-5 en 18-5 1957.
51 Arubaansche Courant 7-5 en 8-5-1957.
52 Beurs 19-11-1955.

tegenargumenten. Op de eerste plaats achtte men de (neven)effecten van reguleren op de openbare orde onbewezen en men beweerde dat dankzij abolitie de openbare orde in San Nicolas weldegelijk was hersteld. Op de tweede plaats plaatste men een ethisch-religieuze tegenzet: reguleren was tolereren en het wereldlijk gezag mocht niet los gekoppeld worden van Gods gezag.

Nauw verbonden aan de pragmatische overwegingen waren argumenten van medische en hygiënische aard. De discussie concentreerde zich rond de verspreiding van geslachtsziekten. De overheid hoopte door hygiënisch-medische maatregelen dit gevaar te bezweren. Opnieuw reageerde de abolitionisten met het weerspreken van de werkzaamheid van dit alternatief en men wees erop dat de prostitutie een ethisch probleem was. Medische maatregelen boden daarvoor geen oplossing.

Beide kampen bestreden de geldigheid van elkaars argumenten en de effectiviteit van diverse maatregelen. Daarnaast trachtte men elkaars argumenten te overtreffen door met "zwaardere" argumenten te komen. De abolitionisten wezen er steeds op dat er uiteindelijk geen sprake was van een medisch, juridisch of politioneel probleem, maar van een ethisch-religieus dilemma; de voorstanders van Campo stelden dat het praktische probleem van de overlast van de prostitutie praktisch moest worden opgelost. De kern van de discussie betrof daarmee het gewicht dat aan ethisch-religieuze en aan pragmatische argumenten toegekend diende te worden.

We stuiten op de verhouding tussen Gods wetten en de wet van het wetboek. Gedurende de discussie toonden zich vier zienswijzen op de verhouding tussen beide typen van wetten en geboden; tussen de taak van de staat en het gezag van kerk en bijbel.

1. De abolitionisten beriepen zich op het religieus gezag van bijbel en bisschop. Uitgangspunt was dat wereldse wetten gebaseerd dienden te zijn en moeten overeenstemmen met de religieuze wetten. Geloof, met andere worden, dient vooraf te gaan aan wetgeving.
2. De voorstanders van een Campo konden niet aan dit argument voorbijgaan. Zo erkende de prostitutiecommissie van 1951 ruiterlijk (en tactvol) niet aan absolute ethische en religieuze waarden te kunnen voldoen en kwam met een reguleringsbeleid. De "nood der tijden" maakte verzoening van morele en pragmatische uitgangspunten onmogelijk.
3. Een derde mogelijkheid was het (trachten te) sparen van geit en kool. Jas' opstelling springt in het oog. Deze jurist trok als waarnemend gezaghebber de bevoegdheid naar zich toe om een religieus geïnspireerd abolitiebeleid in te voeren. Noch tegen de wet noch tegen het geloof werd gezondigd. De onverzoenbaarheid van beide perspectieven werd duidelijk toen de regeringsraad Jas' initiatief terugfloot.
4. Statenlid Goslinga ging een stap verder. Hij zag de verantwoordelijkheid van de kerk als andersoortig dan die van de overheid en stelde dat de morele verantwoordelijkheid van de kerk geen basis voor wetgeving kon vormen. De overheid moest pragmatisch denken en de openbare orde bewaken. De kerk moest moreel en ethisch denken. Door nevenschikking in plaats van onderschikking liet hij in het midden hoe ethische dilemma's rond de handhaving van de openbare orde opgelost konden worden. Het ethische aspect van de prostitutiekwestie verdween in de plooien van verhouding tussen kerk en staat. Goslinga gebruikte de aldus gestichte verwarring om een reguleringsbeleid te verdedigen.

We kunnen al met al niet stellen dat het conflict slechts de geldigheid van argumenten betrof. Het was bovenal een botsing van visies over de relatie tussen religieus en werelds gezag. Er werpt zich één laatste vraag op: waarom kwam er in 1951 op Aruba geen bordeel? De bestuursmacht van de regering was in parlementair opzicht immers voldoende om een Campo op te richten. Door het protest ontstond een patstelling tussen religieus geïnspireerde belangengroepen, waaronder de confessionele partijen UNA en KVP, en de pragmatisch

geïnspireerde, niet-confessionele regeringspartijen NVP en AVP ([53]). De periode waarin zich dit alles afspeelde is hier van belang.

Rond 1951 bevond de politiek op Aruba en Curaçao zich in een overgangsfase waarbij partijen steeds minder langs religieuze lijnen en steeds meer langs lijnen van herkomst en woonplaats werden gevormd en waarbij via deze lijnen kiezersbinding plaatsvond. Met de ondergang van de KVP-Aruba (1941) en de Katholieke Unie (1945) en de opkomst van de AVP (1942) en de PPA (1949) op Aruba en de vorming van de DP-Curaçao (1945), Da Costa Gomez' afsplitsing van de KVP en de oprichting van zijn NVP (1948) op Curaçao, ging de confessionele partijindeling verloren. Dat de UNA-1 ondanks Tromps optreden in de Staten ruim 200 stemmen verloor zal -naast andere factoren- gevolg zijn geweest van het feit dat stemgedrag steeds minder door confessionele identiteit van de kiezer bepaald werd.

Het prostitutieconflict stoorde zich echter niet aan de loop der parlementaire geschiedenis. De abolitionisten organiseerden zich via religieuze groeperingen. Partijpolitieke en beleidspolitieke grenzen liepen vlak voor de verkiezingen dwars door elkaar en dreigden de kiezersbinding van de niet-confessionele partijen te doorkruisen. De grote regeringspartijen NVP en AVP dienden electorale repercussies te beperken en moesten het conflict neutraliseren. Hiertoe vormden het terugnemen van de beleidsvoornemens, uitstel van besluitvorming door het oprichten van een commissie en het inderhaast invoeren van een -tijdelijk bedoeld-abolitiebeleid de enige weg ([54]). Niet de discussie tussen Gods wet of de grondwet; tussen ethische of medische aspecten en de neveneffecten van prostitutie, maar politieke (on-)haalbaarheid bepaalde de uitkomst van het conflict. Niet de relatie tussen God en verbod, maar de ongeschreven wetten van het politieke spel bepaalden het prostitutiebeleid op Aruba.

De geschiedenis van de prostitutie na 1957 moet nog geschreven worden. De uitkomst is evenwel bekend. Het volgende integraal overgenomen artikel uit de Diario van 3 maart 1993 toont aan dat de regelgeving noch op Aruba noch op Curaçao wezenlijk is veranderd.

"GEEN LEGALE PROSTITUTIE OP ARUBA

> Op Aruba bestaat in tegenstelling tot Curaçao geen legale prostitutie. Op Curaçao krijgt een vrouw die naar het eiland komt om er het beroep van prostituee uit te oefenen een stempel met het opschrift 'Campo' in haar paspoort. Daarna ondergaat zij een medische test en vertrekt ze naar Campo Alegre. Op Aruba worden buitenlandse vrouwen als barmeisje aangeworven. Medische controle is streng en vindt wekelijks plaats. Indien de betrokken vrouw niet opdaagt zorgt de Kinder- en Zedenpolitie ervoor dat zij alsnog ter controle verschijnt. Bareigenaars vragen bij Dienst Openbare Orde en Veiligheid toestemming voor de toelating van twee tot vier 'Sirbientes'."

Op Curaçao werd Campo een "must" voor de avontuurlijke toerist. Kazernering heeft echter niet kunnen voorkomen dat ook buiten dit bordeel prostitutie plaatsvindt. Op Aruba kennen we twee categorieën illegale prostituees. Voor het eerste groep geldt een abolitiebeleid. Ofschoon straatprostitutie oogluikend wordt toegestaan, haalt de uitzetting van prostituees wekelijks de kranten. Middels de barmeisjes wordt een reguleringsbeleid gestalte gegeven. Voor het principiële dilemma van de jaren vijftig vormt een uitvoeringsbeleid van regulering de gekozen of gegroeide middenweg.

---

53 Deze partijen hadden een christelijke grondslag, maar waren niet confessioneel. Zie Kasteel, A.M. De staatkundige ontwikkeling der Nederlandse Antillen Den Haag, 1954, 66; Verton, P. Politieke dynamiek en dekolonisatie. Alphen aan de Rijn, 1977, 46-50; Alofs, L. en L. Merkies 1990 'Ken ta Arubiano?' Sociale Integratie en natievorming op Aruba'. Leiden, 1990.

54 De DP en de PPA bleken bij de verkiezingen de lachende derden. Zie Kasteel 1956, 245.